

Sotsiaalkaitseministri käskkirjaga kinnitatavate toetuse andmise tingimuste „Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuste väljatöötamine ja arendamine“ seletuskiri

I Sissejuhatus

Toetuse andmise tingimustega (edaspidi TAT) toetatakse mitmekülgse abivajadusega laste ja nende perede tugisüsteemi ning selle osaks olevate meetmete ja teenuste arendamist ja kättesaadavust. Tegevuste tulemusena paranevad mitmekülgse abivajadusega laste toimetulek ja neile mõeldud teenuste kättesaadavus ning teenuseosutajate oskused ja teadmised, samuti väheneb lapsevanemate hoolduskoormus. Tegevused aitavad kaasa ka töö ja pereelu ühitamisele.

TAT tegevuste elluvijaks on Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond (edaspidi *elluvijja*) ning partneriks Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi SKA).

Tegevused viiakse ellu ajavahemikul 01.01.2024–31.12.2027.

Meetmete nimekirja meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ eelarve on 6 428 571 eurot, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi ESF+) toetus 4 500 000 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 1 928 571 eurot, mis vastab käskkirjaga kinnitatava TAT eelarvele.

Käskkirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik Marge Hindriks (tel 5915 8158, marge.hindriks@sm.ee) ning nutika arengu toetamise osakonna (alates 01.12.23 välisvahendite osakond) peaspetsialistid Ingrid Mangulson (teenistusest lahkunud) ja Jüri Lössenko (tel 5913 7882, jyri.lossenko@sm.ee). Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee).

TAT on seotud Sotsiaalministeeriumis ettevalmistamisel olevate rehabilitatsiooniteenuse korralduse muudatustega. Rehabilitatsiooniteenuse muudatuste eesmärk on pakkuda inimestele nende vajadustest lähtuvaid sekkumisi ning vähendada valdkondadevahelist (sotsiaal-, haridus- ja tervisevaldkond) dubleerimist teenuste pakkumisel. TAT toetab vajaduspõhiste sekkumiste väljatöötamist.

Käskkiri on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses. Andmekaitset puudutav analüüs on esitatud seletuskirja IV osas „TAT mõjud“.

II Käskkirja sisu

ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 1 lõike 1 punktis 1 nimetatud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*).

ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on ESF+ist rahastatava meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ (edaspidi *meede*) rakendusasutuseks (edaspidi RA) Sotsiaalministeerium ja rakendusüksuseks Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi RÜ).

Vastavalt ÜSS2021_2027 § 10 lõikele 2 ja kooskõlas lõikega 4 võib RA rakenduskavas ja meetmete nimekirjas märgitud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TAT ning määrata selle elluvijja. TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, toetatavate tegevuste sihtrühma, tulemusi, seoseid „Eesti 2035“ sihtide ja arengukava eesmärkidega ning rakendamise tingimusi.

TAT sisaldab 11 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“;
2. punkt „Toetatavad tegevused“;
3. punkt „Näitajad“;
4. punkt „Tegevuste eelarve“;
5. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
6. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
7. punkt „Elluviija ja partneri kohustused“;
8. punkt „Aruandlus“;
9. punkt „TAT muutmine“;
10. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
11. punkt „Vaiete lahendamine“.

Punkt 1. Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega

Punktis 1 sätestatakse meetme reguleerimisala, TAT eesmärgid ja seosed „Eesti 2035“¹ sihtidega.

TAT-ga reguleeritakse Eesti riigi 2024.–2027. aasta eelarvestrateegia heaolu tulemusvaldkonna laste ja perede programmi meetme „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ tegevuse „Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine“ elluviimist.

Strateegia „Eesti 2035“ üks eesmärk on hooliv ühiskond. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igaüks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.

„Eesti 2035“ mõõdikutesse „Ligipääsetavuse näitaja“, „Soolise võrdõiguslikkuse indeks“ ja „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“ panustatakse TAT tegevusega 2.1 „Mitmekülge abivajadusega laste ja nende perede toetamine“, millega arendatakse välja teenused mitmekülge abivajadusega lastele ja koolitused nendega tegelevatele spetsialistidele.

TAT ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse inimeste vajadusi ning tagatakse, et inimese erivajaduse tõttu ei diskrimineerita ühtegi TAT sihtrühma liiget. Nõustamisel, teabepäevadel ja muudel üritustel jäetakse piisavalt aega küsimustele vastamiseks, et aidata osalejatel kinnistada kuuldu neile sobivas tempos. TAT ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse inimeste vajadusi ning tagatakse, et inimese soo, vanuse, rahvuse, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tõttu ei diskrimineerita ühtegi TAT sihtrühma liiget.

TAT vajalikkuse põhjendus

Eestis on 2020. aasta seisuga 36 500 abivajavat last ehk 14% kõigist lastest vajavad sotsiaal-, haridus- ja/või tervishoiuvaldkonnast suuremal või vähemal määral lisatuge. Abivajavatele lastele ja nende peredele pakutakse küll teenuseid ja tugimeetmeid, kuid abi saamine võib olla keeruline ja aeganõudev ega toeta probleemide ennetamist. Puudus on ka riiklikest juhustest ja standarditest nii üldiseks juhtumitööks kui eri sihtrühmade vajaduspõhiseks abistamiseks. Vähe on spetsiifiliste vajadustega lastele mõeldud kompleksteenuseid ning mitu teenust on omakorda seotud puude raskusastmega, mis vähendab võimalusi ennetavaks ja kiireks abi pakkumiseks. Laste lähedased on tihti suure hoolduskoormuse all ega saa elada täisväärtuslikku elu, käia tööl, panustada pere teistele lastele võrdselt aega. Üleminekud lapseast täiskasvanuikka on drastilised ja tihti jäävad lapsed ja pered sel etapil ilma vajaliku toe ja teenusteta. Puudulik on ka spetsialistide ettevalmistus sihtrühma toetamisel. TAT tegevused panustavad nende probleemide lahendamisse.

¹ Eesti riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“, <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arenqkavad-ja-planeering/strateegia/arenguvajadused>.

Punkt 2. Toetatavad tegevused

Nimetatud punktis kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Tegevuse juures näidatakse sihtrühm, abikõlblikkuse periood, elluviija ja partnerid. TAT tegevust viib ellu Sotsiaalministeerium, partnerina SKA. Sotsiaalministeeriumil on poliitikakujundamise roll, mistõttu ei saa uute sekkumiste väljatöötajaks olla SKA.

Vastavalt rakenduskava DNSH analüüsile ei hõlma meede selget kokkupuudet keskkonnanäesmärkidega. TAT tegevus ei kahjusta oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki ega tohi suurendada negatiivset keskkonnamõju.² Selleks tagatakse, et tegevuse raames korraldatavatel üritustel (nt koolitused) ja teadlikkuse suurendamisel välditakse võimaluse korral trükimaterjalide kasutamist, eelistades digitaalsel kujul materjalide ettevalmistamist ja osalejatele jagamist ning materjale ja vahendeid korduvkasutatakse maksimaalselt (st valitakse pikema elueaga vastupidavamad tooted, mida saab vajaduse korral korduvalt kasutada). Üritusi tuleb planeerida läbimõeldult, et nendel osalemine oleks minimaalse ökoloogilise jalajäljega: võimaluse korral eelistada veebilahendusi, et vältida üleliigset transpordikasutust või tagada transpordi tõhusam planeerimine ja marsruutimine CO₂-heite vähendamiseks. Toitlustuse korraldamisel tuleb vältida toidujääkide tekkimist (täpsustades osalejate arvu ja toidu valikut) või mõelda läbi kuidas ülejäänud toitu kasutada, pakendamisel ja serveerimisel eelistada biolagunevaid või korduvkasutatavaid nõusid ja pakendeid.

TAT-s nimetatud tegevuse elluviimisel arvestatakse eri soost, vanuses, rahvusest, erineva usulise veendumusega, erivajadusega või seksuaalse sättumusega inimeste vajaduste ja elukogemusega. Rahvuslikust kuuluvusest tuleneva võrdse kohtlemise tagamiseks korraldatakse infoüritusi, koolitusi ja nõustamisteenust vajaduse korral ka teistes keeltes. Samuti on kõik infoüritused, koolitused ja teised tegevused nii füüsiliselt kui digitaalselt ligipääsetavad kõikidele inimestele hoolimata nende erivajadusest. Enne tegevuste toimumist tehakse kindlaks, milliseid lahendusi osalejad vajavad ning nende tagamisel konsulteeritakse vajaduse korral ligipääsetavuse ekspertidega.

Planeeritud tegevus on kavandatud jätkusuutlikult ja riigieelarvelisi võimalusi arvestades. See tähendab, et uute sekkumiste arendamisel ja nende hilisemal rakendamisel leitakse selleks vahendid olemasolevast eelarvest, vajaduse korral teenuste rahastamise põhimõtteid ümber kujundades või teenuse osutamise korraldust muutes. TAT alusel kavandatud tegevus toetab järgnevatel aastatel elluviidavaid suuri muudatusi rehabilitatsioonivaldkonnas ning erivajadusega laste tugisüsteemide reformi raames laiemalt.

TAT tegevuste lõppemine on planeeritud riigieelarvesse, tuues uued TAT toel loodavad sekkumised olemasolevasse rehabilitatsiooniteenuse eelarvesse. Mitmed tegevused on ka ühekordsed ja ei vaja täiendavat rahastamist. Tegevust selgitatakse täiendavalt ja detailsemalt aastapõhises tegevuskavas.

TAT tegevused on käsitatavad strateegiliselt oluliste tegevustena Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 2 punkti 5 ja ühendmääruse § 41 lõike 1 punkti 8 tähenduses.

Punkti 2.2. Riigiabi

TAT eesmärk on toetada mitmekülgse abivajadusega³ last kasvatavate perede toimetulekut ning suurendada lapsevanemate võimalust osaleda tööturul. Eesmärgi saavutamiseks toetatakse

² [Keskkonnanahoidlikud riigihanked | Kliimaministeerium](#).

³ Lapsed, kes traumeerivate lapsepõlvkogemuste ja/või erivajaduse tõttu vajavad pikaajalist ja lõimitud abi mitmes valdkonnas, sealhulgas füüsilise või tervisliku, psühholoogilise või emotsionaalse, sotsiaalse, kognitiivse või haridusliku heaolu toetamist. Abivajadus tuvastatakse KOVis või esmatasandi tervishoius.

lastele ja nende peredele vajaduspõhiste teenuste ja muude sekkumiste väljaarendamist. Elluviija on Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond, kes on tegevuste elluviimisse kaasanud partnerina SKA.

Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning riigisisesele tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. pkt). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Seega on esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega; seda siiski vaid eeldusel, et isik pakub vastutasu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiksid turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid. TAT raames ei pakuta teenuseid tasuta eest ega toetata äritegevust, seega ei saa TAT tegevust lugeda majandustegevuseks.

TAT raames toetatavad tegevused ei ole majandustegevused ega kujuta endast turul pakutavaid teenuseid ka seetõttu, et need kuuluvad elluviija ja partneri põhimääruses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete hulka: tegevused on suunatud lastekaitseüsteemi arendamisele ning hõlmavad ulatuslikke muudatusi abivajavate laste ja perede tugisüsteemis. Tegevused seonduvad lastekaitseaduse §-dest 11, 14 ja 15 tulenevate ülesannetega: Sotsiaalministeeriumi ülesanne on lastekaitsepoliitika väljatöötamine ja rakendamise korraldamine, lastekaitse koordineerimine ja lastekaitsetöötajate täienduskoolituste korraldamine; SKA ülesanded lastekaitse korraldamisel on riikliku lastekaitsepoliitika elluviimine, riiklike strateegiate rakendamine ning valdkondadeülese lastekaitsealase koostöö ja ennetuse koordineerimine.

Kui tegevuse elluviimiseks tuleb osta teenuseid või kaupu, viiakse läbi riigihankemenetlus. Riigihanke tulemusena sõlmitakse müügilepingud turuhinnaga. See välistab eelise andmise ja saamise ka pakkujate tasandil.

Punkt 3. Näitajad

Punktis 3 on nimetatud TAT näitajad, mis aitavad mõõta eesmärkide saavutamist nii kvantitatiivselt, kvalitatiivselt kui ajaliselt. Punktis on esitatud meetmete nimekirja väljundnäitaja ja tulemusnäitajad, nende algtasemed ja sihttasemed aastateks 2024 ja 2027.

Samuti on TAT-sse lisatud TAT-spetsiifiline väljundnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste väljatöötamine (mõõtühikuks on sekkumiste arv)“ ja TAT-spetsiifiline tulemusnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste rakendamine (mõõtühikuks on sekkumiste arv)“.

Meetmete nimekirja väljundnäitaja

Hoolekandeteenuse saajaks võib olla:

- erivajadusega laps, kes vajab teenuseid iseseisva toimetuleku toetamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- erivajadusega laps, kes vajab teenuseid hooldusvajaduse tekke või selle süvenemise vältimiseks (sh vältides ööpäevaringset teenust) (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hoolduskoormusega lapsevanem, kes vajab teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh aktiivseid tööturuteenuseid saama) või töö säilitamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hooldusvajadusega laps, kelle lähedane on hoolduskoormusega (näitajasse läheb kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saaja).

Abivajadus ja sihtrühma kuulumine tuvastatakse KOVis või esmatasandi tervishoius.

Meetmete nimekirja tulemusnäitaja

Tulemusnäitaja „Osalejate osakaal, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes“ on seotud väljundnäitajaga „Hoolekandeteenuste saajate arv“. Osalejaks, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes, võib olla:

- erivajadusega laps, kes vajab teenuseid iseseisva toimetuleku toetamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- erivajadusega laps, kes vajab teenuseid hooldusvajaduse tekke või selle süvenemise vältimiseks (sh vältides ööpäevaringset teenust) (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hoolduskoormusega lapsevanem, kes vajab teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh aktiivseid tööturuteenuseid saama) või töö säilitamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hooldusvajadusega laps, kelle lähedane on hoolduskoormusega (näitajasse läheb kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saaja).

Osalejatelt küsitakse tulemusnäitajate kohta küsimusi Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna koostatud küsimustiku alusel. Meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitajaid raporteeritakse.

TAT-spetsiifiline väljundnäitaja

Väljundnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste väljatöötamine“ mõõtühikuks on sekkumiste arv.

Sekkimisteks võivad olla teenused, tugimeetmed või muu abi, millega vähendatakse mitmekülgse abivajadusega laste ja nende perede hoolduskoormust ning parandatakse üldist toimetulekut.

TAT-spetsiifiline tulemusnäitaja

Tulemusnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste rakendamine“ mõõtühikuks on sekkumiste arv. Sihttaseme aluseks on vajalik arv sekkumisi selliselt, et need sihitaksid erineva abivajadusega lapsi ja nende peresid. Eelkõige pööratakse sekkumiste arendamisel tähelepanu sihtrühmadele, kellel on olulised tegutsemis- ja/või osaluspiirangud, sealhulgas sihtrühmad, kelle tegutsemis- ja/või osaluspiirangud avaldavad pikaegset mõju.

Sekkimisena peetakse silmas erinevate meetmete kogumit, mis toetavad sihtrühmi, kelle puhul praeguses süsteemis puuduvad vajalikud abimeetmed või need pole piisavalt kättesaadavad või tulemuslikud. Meetmed on tegevused, teenused või muu abi.

Punkt 4. Tegevuste eelarve

TAT eelarve on kokku 6 428 571 eurot, sealhulgas ESF+i toetus 4 500 000 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 1 928 571 eurot.

Aastate ja tegevuste elluvijate kaupa on eelarve esitatud TAT lisas 2 ja selle kasutamist on selgitatud eelarve seletuskirjas.

Punkt 5. Kulude abikõlblikkus

Abikõlblike kulude, sealhulgas abikõlbmatute kulude määratlemisel tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*).

Abikõlblikud otsesed kulud on tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, sealhulgas väliskoolituse ja -lähete kulud Euroopa Liidu liikmesriikides, Norras, Liechtensteinis, Šveitsis ja Islandil.

Tegevuste elluviimise toetamiseks korraldatavates n-ö toetavates tegevustes (nt meeskonnakoolitused, inspiratsioonipäevad, konverentsid, koostöökohtumised jne) osaletakse vastavalt vajadusele (sh välismaal). Lähtutakse ligipäätavuse põhimõtetest.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviisidest ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada RÜ-le kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmeetodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid.

Ühendmääruse § 21 lõikes 4 nimetatud kaudsed kulud moodustavad 15% TAT otsestest personalikuludest (ühendmääruse § 21 lg 3).

Punkt 6. Toetuse maksmise tingimused ja kord

Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, välja arvatud kaudsete kulude hüvitamine. Maksetaotlusi võib esitada vähemalt üks kord kvartalis, kuid kõige sagedamini üks kord kuus. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada RÜ-le makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusesse. Kui kalendrikuus makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitada ei tule.

Punkt 7. Elluviija ja partneri kohustused

Lisaks TAT-s sätestatud kohalduvad elluvijale ühendmääruse §-des 10–11 sätestatud kohustused ja partnerile § 10 lõikes 2 sätestatud kohustused. Muu hulgas tuleb erilist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele. Partner peab elluvijaga kooskõlastama TAT eelarvest rahastatavate riigihangete sisuliste tegevuste vastavuse eesmärkidega enne riigihanke korraldamist sõltumata hanke rahalisest mahust.

RA-le (Sotsiaalministeeriumi välisvahendite osakond) esitatakse TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) eelarve kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks. RA nõudmisel on TAT elluviija kohustatud esitama TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Vastav nõue on vajalik sisendina riigieelarve ja tööplaani planeerimise protsessis. TAT elluviija on kohustatud esitama RA-le iga kuu eelarve täitmise aruande. RA on aruandekohustuslik tema vastutusallas olevate meetmete elluviimises ja selleks eraldatud toetuse kasutamises, mistõttu on vajalik tihedamini kui kaks korda aastas (aruannete esitamise tähtajad) seirata vahendite kasutamist ning vajaduse korral sekkuda (ala- või ülekasutamine) TAT elluviimisse.

Peale TAT kinnitamist esitab elluviija RÜ-le väljamaksete prognoosi 15 tööpäeva jooksul. Igal aastal tuleb väljamaksete prognoos järgmise eelarveaasta kohta esitada 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale eelarvemuudatuse kinnitamist. Kui väljamaksetaotlused erinevad esitatud prognoosist 25%, tuleb elluvijal esitada uus väljamaksete prognoos järelejäänud eelarveaasta kohta.

Punkt 8. Aruandlus

Punktis sätestatakse vahearuannete ja lõpparuande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT tegevuste edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral

juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Andmed esitatakse sündmuste infosüsteemi (SIS). Andmed tuleb esitada teenuste sisu ja teenusesaajate kohta.

Punkt 9. TAT muutmine

Punktis sätestatakse TAT muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ja sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-d peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud.

TAT elluviija esitab RA-le põhjendatud taotluse TAT muutmiseks, RA vaatab taotluse läbi ja esitab selle arvamuse avaldamiseks RÜ-le. Kui muudatus on vajalik, korraldab RA TAT muutmise.

RA-l on õigus TAT-d muuta, kui selgub, et see on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või TAT partneril ja elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. RA võib muuta TAT finantsplaani, eelarvet või TAT abikõlblikkuse perioodi. Kui TAT rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib RA vähendada TAT eelarvet tingimusel, et see ei takista TAT eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TAT tegevuste elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 10. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord

Viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglistikule.

Punkt 11. Vaiete lahendamine

Nimetatakse RA ja RÜ otsuse või toimingu vaidluste lahendamise kord. Arvestades, et kõik osapooled on riigiasutused, tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse seaduse §-st 101, sealhulgas hõlmab see elluviija õigust esitada vastuargumendid ja vaielda RÜ tehtud otsuse üle.

III TAT vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

IV TAT mõjud

Käskkirjaga reguleeritakse ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 meetmete nimekirja meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda, mille kaudu kavandatakse tegevusi perioodiks 01.01.2024–31.12.2027. Meetmete nimekirja järgi panustavad need TAT sekkumised järgmistesse horisontaalsetesse teemadesse: vähemusrühmade võrdsed võimalused, sooline võrdõiguslikkus, ligipääsetavus ja regionaalareng ning tegevuste sihiks on hooliv ühiskond. Alljärgnevalt on TAT tegevuste mõjudes välja toodud nimetatud horisontaalsed teemad ja panus sihti „Hooliv ühiskond“,

lähtudes hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas sätestatud mõjuvaldkondadest ning toetudes mõjude määratlemise kontrollküsimustikule (<https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/hea-oigusloome-ja-normitehnika/oigustloovate-aktide-mojude-hindamine>). Elluviidavate tegevustega panustatakse hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas nimetatud järgmistesse mõjuvaldkondadesse: sotsiaalne mõju, majanduslik mõju.

Sotsiaalne mõju

Kõik TAT tegevused on suunatud abi ja tuge vajavatele lastele ja nende peredele nii otseste sihtrühma puudutavate tegevuste kaudu kui ka seeläbi, et toetatakse sihtrühmaga tegelevaid spetsialiste, kes TAT tegevuste raames saavad võimaluse tõenduspõhisemalt ja tõhusamalt abi vajavaid lapsi ja peresid toetada. Mitmekesise ja vajaduspõhise tugisüsteemi arendamisega mitmekülgse abivajadusega lastele, kes traumeerivate lapsepõlvkogemuste ja/või erivajaduse tõttu vajavad pikaajalist ja lõimitud abi mitmes valdkonnas (sh füüsilise või tervisliku, psühholoogilise või emotsionaalse, sotsiaalse, kognitiivse või haridusliku heaolu toetamist), toetatakse laste tõsise ja kompleksse abivajaduse tekkimise või süvenemise ennetamist ning seeläbi laste arengut ja hilisemat iseseisvat toimetulekut. Tegevuse tulemusena on loodud vajalikud sekkumised ja teenused mitmekülgse abivajadusega lastele, samuti on välja töötatud vajalikud tööriistad ja meetodikad lastega töötavatele spetsialistidele ning tagatud spetsialistide piisav pädevus lastega töötamisel.

Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuse arendamine mõjutab lapsevanemate tööturule naasmist tugisüsteemide (haridus-, tervise- ja sotsiaalvaldkonna) kaudu pakutavate teenuste omavahelise sidustamisega.

Regionaalareng

Tegevused aitavad kaasa piirkondlike erisusi tasakaalustavale arengule: 1. Nõudlus ja piirkondlike erisustega arvestamine teenuste arendamisel soodustab piirkonniti teenuste ühtlasemat kättesaadavust ja suuremat mitmekülgset eri piirkondades. Teenuste kättesaadavuse parandamine kõigis piirkondades soodustab tööturul mitteaktiivsete lapsevanemate lisandumist tööturule ja nende vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistumist. Tegevused aitavad seeläbi kaasa piirkondade tööjõu potentsiaali paremale ärakasutamisele majandusarengus, eriti senise väiksema võimekusega piirkondades.

Tegevused soodustavad piirkondade terviklikkuse ja sidususe arvestamist, aidates kaasa toimepiirkondade keskuste keskusfunktsioonide tugevdamisele ja töötamisvõimaluste parandamisele mitmekülgse abivajadustega lastele ja nende vanematele. Samuti soodustavad tegevused mõõdukalt lähimuse põhimõtte rakendamist regionaalarengus, arvestades kohaliku tasandi nõudlusega mitmekülgse abivajadusega lastele mõeldud teenuste järele ja nende osutamise võimekusega tegevuste elluviimisel.

Teenuste ja sekkumiste pakkumine mitmekülgse abivajadusega lastele vajab arendamist kõikides piirkondades üle Eesti. Kehvemas olukorras on ida- ning lõunapiirkond, kuhu täiendavat ressursi spetsialistide näol aitab tagada uus alushariduse- ja lapsehoiuseaduse eelnõu.

Andmekaitsealane mõjuhinang

SKA ülesandeid on täpsustatud SKA põhimääruses, mille § 6 punktide 5, 12 ja 14 kohaselt kuulub SKA ülesannete hulka riiklike sotsiaalteenuste korraldamine, riikliku järelevalve ja haldusjärelevalve tegemine, osalemine tegevusvaldkonnaga seotud poliitika ning strateegiate, arengukavade ja õigusaktide väljatöötamisel ja rahvusvahelistes projektides.

Sotsiaalministeeriumi vastutusalas on Vabariigi Valitsuse seaduse § 67 kohaselt riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine, samuti vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Iga protsessis osaleja vastutab andmetöötlemise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused), tagades ka andmete kaitse ja turvalisuse.

TAT tegevusi täpsustatakse aastapõhises tegevuskavas. Käesolev TAT annab tegevustele vaid üldraami. Vastavas menetluses kontrollitakse tegevuste täpsustumisel üle ka isikuandmete töötlemise õiguslik alus ja andmekoosseisu vastavus alusele ning vajaduse korral muudetakse või täiendatakse ette nähtud õigusloomelises korras õiguslikku alust enne andmetöötlemise algust.

2024. aasta tegevuste raames töötatakse välja uus teenusemudel, kontseptsioon ja sekkumised ning seejärel alustatakse teenuste osutamisega. Perioodil 2024–2025 teenust veel ei osutata. Teenusemudeli väljatöötamise ja kontseptsiooni koostamise etapis isikuandmeid ei töödelda. Kui mudeli raames hakatakse teenust osutama, täpsustatakse andmetöötlust puudutavad teemad riigihanke alusdokumentides. Riigihanke võitja on kohustatud koguma teatud andmeid osalejate kohta ja kandma need ise ka sündmuste infosüsteemi (SIS). Kui hankija korraldab riigihanke, tuleb tal teenuseosutaja kohustused sätestada riigihanke alusdokumentides. Peale pakkumuste esitamise tähtpäeva riigihanke alusdokumente enam muuta ei saa. Samuti pole võimalik teha ulatuslikke muudatusi peale hankelepingu sõlmimist.

TAT tegevuste kontrollimiseks peavad elluviija ja partner koguma igal juhul ÜSS2021_2027 § 19 lõikes 3 (viidatakse ELi määruste vastavatele sätetele) nimetatud andmeid. Ühendmääruse § 10 lõike 1 punkti 5 kohaselt peab toetuse saaja koguma ja töötleva TAT tegevustes osalenud või teenust saanud isiku kohta järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, isikukood, elukoha omavalitsusüksus, e-posti aadress, telefoninumber, õppimine ja osalemine kursustel tegevuse alustamisel, tööhõive staatus.

Tegevuse lõpetamisel või nelja nädala jooksul peale tegevuse lõppu küsitakse osalejalt, kas ta otsib tööd, kas ta õpib või osaleb kursustel.

Osalejalt, kes sai teenuseid, küsitakse kuus kuud peale teenuse saamise algust infot selle kohta, kas tema toimetulek paranes või säilis või kas tema hoolduskoormusega seotud olukord paranes.

Eeltoodud andmeid kogub isik, kes konkreetset koolitust pakub või teenust osutab. Inimene annab tegevuse alustamiseks nõusoleku, kus teda informeeritakse ka tegevuste elluviimiseks vajalikest andmetest. Andmekoosseisudes järgitakse minimaalsuse nõuet, kogudes vaid andmeid, mis on vajalikud tegevuste eesmärgi täitmiseks, sealhulgas tegevuste edasiarendamiseks või statistilistel eesmärkidel. Andmed antakse üle partnerile või elluviijale, kes kasutavad neid aruandluseks ja selleks, et saata osalejatele infot ürituse toimumise kohta ning peale üritust materjalide saatmiseks ja tagasiside saamiseks. Elluviija infosüsteemis säilitatakse andmeid tegevuses osalemise tõestamiseks, kuna TAT abikõlblikkuse periood kestab 2027. aasta lõpuni. Ühendmääruse § 26 lõike 1 kohaselt teeb RÜ viimase makse 30. märtsil 2028 ja ÜSS2021_2027 § 18 kohaselt säilitatakse toetuse andmise ja kasutamisega seotud dokumente viis aastat toetuse saajale tehtud lõppmakse tegemise aasta 31. detsembrist arvates. 2033. aasta lõpuni (abikõlblikkuse kulude kontrollimise aeg) säilitatakse vaid allkirjalehte, kus on eesnimi, perekonnanimi, asutuse nimi ja inimese allkiri.

Andmekoosseisu täpsustatakse vajaduse korral tegevuste täpsustumisel.

V TAT kooskõla valikukriteeriumitega

Tegevuste (TAT käskkiri tervikuna on üks projekt) valikul lähtuti ühendmääruse § 7 kohaselt rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud tegevuste üldistest valikukriteeriumidest ja -metoodikast.

1. TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega ning panust rakenduskava erieesmärki ja meetme eesmärkidesse, sealhulgas projekti tulemuste ja mõju eeldatavat ulatust ning vajaduse korral väljundite ja tulemuste kestlikkust pärast projekti lõppu on kirjeldatud TAT punktis 1 ja seletuskirja IV osas. TAT panust meetme väljundnäitaja saavutamisse on kirjeldatud TAT ja seletuskirja punktis 3.

2. TAT põhjendus

TAT tegevused aitavad kaasa meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ eesmärgi saavutamisele. TAT eesmärgi, vajalikkuse ja eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud seletuskirja I ja II osas. TAT kohaselt on enamiku tegevuste elluviija Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond, kuna ta omab eelnevat kogemust TAT tegevuste elluvijana. SKA on TAT raames partner, et planeeritud tegevusi kõige efektiivsemalt ellu viia.

TAT eesmärk ja sekkumiste tulemused on esitatud TAT punktis 2 ning sekkumiste põhjendatust ja eesmäärke on käsitletud seletuskirja osas „TAT vajalikkuse põhjendus“.

3. Kuluefektiivsus

Eelarve planeerimisel lähtutakse varasematest kogemustest sama tüüpi kulude tegemisel ja seda korrigeeritakse vajaduse korral tarbijahinnaindeksi prognoositava muutusega. Uut tüüpi kulude planeerimisel uuritakse hindasid turult või töötatakse need ise välja.

Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud eelarve seletuskirjas, kus on näidatud, et kulud on vajalikud ja mõistlikud.

4. Elluviija ja partneri suutlikkus projekti ellu viia

TAT tegevuste elluviija on Sotsiaalministeerium. Ministeeriumi valitsemisalas on muu hulgas riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, sotsiaalse turvalisuse ja sotsiaalhoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ja sellealase tegevuse koordineerimine, laste ja perede heaolu edendamine ja rahvastikupoliitika koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Sotsiaalministeeriumi ülesanded lastekaitsevaldkonnas hõlmavad lastekaitsepoliitika väljatöötamist ja selle rakendamise koordineerimist, lastekaitse ja selle järelevalve riiklikku koordineerimist, lastekaitsealaste uuringute ja analüüside tegemise korraldamist ning lastekaitsemeetmete planeerimist ja arendamist, lapse õiguste kaitseks ja heaolu tagamiseks juhiste, rakendussuuniste ja muude teabematerjalide väljatöötamist ning nendest avalikkuse teavitamist, samuti lastekaitsetöötajate täienduskoolituse korraldamist. Sellest tulenevalt on Sotsiaalministeeriumil vajalik haldussuutlikkus ja kompetentsus käesoleva TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks eespool loetletud tegevuste kaudu. Tegevusi viiakse ellu koos SKA-ga.

SKA on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, kes viib ellu riiklikku lastekaitsepoliitikat ning korraldab lastele ja peredele riiklike teenuste osutamist. Välisvahendite toel on aastatel 2015–2022 loodud igas maakonnas raske ja sügava puudega lastele osutatavate tugiteenuste (tugiisikuteenus ja lapsehoiuteenus ning toetava teenustena transporditeenus) võrgustik, tagades kompetentsed teenuseosutajad ja kvaliteetse teenuse kättesaadavuse üle Eesti.

Paralleelselt on SKA-sse loodud KOV-ide nõustamisega tegelev meeskond, et toetada KOV-ide endi võimekust puudega lastele teenuste osutamisel ja nende arendamisel. Asendushoolduse valdkonnas on perioodil 2014–2022 välisvahendite toel ellu viidud tegevusi, mis lähtusid asendushoolduse rohelises raamatus välja toodud eesmärkidest ja ettepanekutest asendushoolduse valdkonna süsteemseks korrastamiseks.

5. Kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Kooskõla „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on hinnatud TAT punktis 1.1 ning seletuskirja IV osas.

VI TAT jõustumine

TAT jõustub 01.01.2024.

VII TAT kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele, Euroopa Komisjonile ja ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ning arvamuse avaldamiseks Kliimaministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Eesti Õdede Liidule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale ja Sotsiaalkindlustusametile. Rahandusministeerium, Riigi Tugiteenuste Keskus, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Sotsiaalkindlustusamet kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega arvestati. Ülejäänud osapooled kooskõlastasid eelnõu vaikimisi.

Seletuskirja lisad

Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht – lisa 1
Riskide hindamise tabel – lisa 2.